

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Цветанка Костадинова Коловска
АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
„доктор”

в област на висше образование 1. Педагогически науки,
професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по...,
докторска програма „Методика на обучението по изобразително изкуство“

Автор: Теодора Христова Цанкова - докторант в задочна форма на обучение към катедра „Изящни изкуства“, факултет „Изобразителни изкуства“ на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив

Тема: „Изграждане на пространство в пейзажа чрез цветовете като изразно средство от ученици в пети-шести клас“

Научен ръководител: проф. д-р Зора Янакиева – АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив

1. Общо описание на предоставените материали

Като член на научно жури, съгласно заповед № РД-27-025 от 29.03.2022 г. на Ректора на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив съм получила и съм запозната с комплекта материали във връзка с осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема **„Изграждане на пространство в пейзажа чрез цветовете като изразно средство от ученици в пети-шести клас“** за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по..., докторска програма „Методика на обучението по изобразително изкуство“.

Автор на дисертационния труд е Теодора Цанкова – докторант в задочна форма на обучение към катедра „Изящни изкуства“ с научен ръководител проф. д-р Зора Янакиева – АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив.

Представеният от Теодора Цанкова комплект материали е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ и включва необходимите документи:

За процедурата по защита на дисертационния труд докторантката е приложила четири броя научни публикации, свързани с темата на дисертационния труд.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Дисертационният труд, представен от Теодора Цанкова, е актуално научно проучване върху един от съвременните проблеми в областта на изобразителната теория и практика – живописното изграждане на пейзажа от гледна точка на цветовете като изразно средство. Актуалността на избраната тема е подчертана от важното място на проблемите на цвета, които авторката определя като „винаги актуални за процеса на изобразителната дейност“, още повече в ХХІ век с новаторските решения като „израз на идеи и планове“. Докторантката се спира на образователния аспект на проблема, конкретно - обучението по изобразително изкуство (задължителна подготовка) и изследва приложението на авторски модел на система от технологии за формиране на знания и изобразителни умения на учениците от V-VI клас на прогимназиален етап на училищното образование.

Избраната тема е значима от гледна точка на съвременното състояние на изследвания проблем в училищното образование. Предложена е актуална интерпретация на държавните образователни стандарти по изобразително изкуство и залегналите в тях очаквани резултати по отношение на знания, умения и отношения за работа с цвета, формите и композицията. Предвид констатираните затруднения и пропуски в постиженията на учениците в прогимназиален етап на обучение в общообразователното училище, авторката прави опит за извеждане на причините за състоянието на проблема, проследявайки основни моменти от цялостния образователен цикъл по изобразително изкуство.

Формулираните цел и задачи са обосновани от реалните възможности за положително повлияване на художественопрактическата дейност от учениците, развиване на техните изобразителни способности, интереси, знания, постигане целите на художественото възпитание и образование.

3. Познаване на проблема

Представеният дисертационен труд показва, че авторката Теодора Цанкова познава актуалното състояние и перспективите, свързани с дискутирания проблем. В аспекта на съвременните фактори за практическо приложение на усвоените знания за постигане на пространствено изграждане на пейзажа с помощта на цветовете като изразно средство, обект на специален интерес е урокът по изобразително изкуство със специфичните цел, задачи и очаквани резултати в съответствие с държавните образователни стандарти.

От гледна точка на съвременното състояние на изследвания проблем, добро впечатление прави отношението на авторката в образователен аспект. Изложени са аргументи, които проследяват незадоволителното състояние на проблема, разминаване в натрупаните знания и опит за околната среда с

реалните изобразителни възможности на учениците за отразяване на зрителните впечатления чрез средствата на изкуството. В същото време във фокуса на изследователския интерес е живописният пейзаж и мястото му в учебното съдържание по изобразително изкуство в прогимназиален етап. Мотивирана е необходимостта от търсене на съвременни дидактически методи и изобразителни похвати в обучението по изобразително изкуство и се обосновава значимостта на предложените методически идеи.

4. Методика на изследването

Подборът на инструментариума е съобразен с конкретните задачи и етапи на изследването. Дидактическият експеримент е водещият научно-проучвателен метод, представен е в трите етапа – констатиращ, формиращ и контролен. Подбраните методи на научното проучване са целесъобразни, описани са коректно, с ясни индикатори.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е разгърнат в общ обем от 230 страници, от които 218 стр. основен текст с включени таблици, диаграми и обявени 8 приложения в обем от 11 страници. Използваната литература обхваща 134 източника, от които 122 на кирилица и 12 на латиница, включително и интернет източниците. С малки изключения, изписването на библиографията е съгласно утвърдените стандарти, като литературният обзор е подбран целесъобразно научноизследователската проблематика.

В структурно отношение дисертационният труд съдържа: увод, който не е отбелязан в съдържанието на дисертационния труд, а е препоръчително да бъде; 3 основни глави с параграфи; обобщения и изводи; заключение, оформено като отделен елемент на дисертацията; научни принос; библиография и приложения.

В увода авторката излага актуалността и значимостта на избраната тема, както и личните мотиви и концептуални идеи. Основната цел „е да се изработи и апробира експериментален педагогически модел на обучение, целящ повишаване на знанията и уменията за пространствено изграждане на дълбочината в пейзажа, посредством изразните възможности на цветовете“ (стр.7). Задачите, поставени в изследването, дават коректна насока за реализирането на поставената цел. Предметът и Обектът на научното изследване са вярно формулирани.

Научната хипотезата насочва към изработване на експериментален модел на обучение, чиято пробация следва да докаже ефективността на предложената система от методи и похвати при практическо реализиране на учебни задачи с акцент върху изразните възможности на цветовете за повишаване знанията и уменията на учениците от прогимназиалния етап (пети клас) за пространственото изграждане на пейзажа (шести клас).

Първа глава представя теоретичния аспект на дисертационното изследване. Текстът обхваща базисни теоретични положения на темата и практическите ѝ аспекти. На теоретико-дейностна основа са анализирани пейзажът и цветът като водещи елементи. Подробно са разгледани образователните аспекти на пейзажа в обучението по изобразително изкуство с акцент V-VI клас на прогимназиалния етап на обучение. В тази насока е и теоретичният експериментален модел на обучение.

Втора и трета глава представят същността на проведеното изследване, постигнатите резултати и тяхната интерпретация. Основен изследователски инструмент е дидактическият експеримент в трите етапа – констатиращ, формиращ и контролен. Обект на методическо проблематизиране са спецификата на изобразителната дейност при пресъздаване на пространството в пейзажа чрез цветовете като знания и умения при учениците, както и конкретни изобразителни техники и технологии за усвояването им. Изследователското поле извежда и друга водеща линия – „положителното отношение и креативно творческо пресъздаване на идеи с помощта на различни изразни средства“ на учениците като аспект, пряко свързан с придобиването на ключовата компетентност „компетентност за културна осведоменост и изява“ от 2018 г или в един по-давнашен план - „културна осъзнатост и творчество и културни компетентности“ (2006 г).

В представения анализ на получените резултати авторката отделя внимание на водещи елементи и детайли, свързани с изобразителната дейност. Приемам това за реалистична база за проведеното емпирично проучване на основните проблеми при отразяване на пространствените изменения в дълбочина в практиката на учениците.

Направените изводи и препоръки са с реална практическа стойност.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите на дисертационния труд могат да се обособят в научно-теоретичен и приложно-практически аспект. Предимство на разработката е, че представя реалистични решения от практиката с положителните моменти и затрудненията. Приемам изведените от авторката 5 научни приноса на дисертационното изследване, като акцент, по мое мнение, са приложимите модели за учебната практика по изобразително изкуство, свързани с повишаване качеството на учебния процес по изобразително изкуство при учениците, както и изведената и защитена авторова идея за достигане на реално по-добри резултати в художествено-практическата дейност от учениците.

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Теодора Цанкова представя четири публикации по темата на дисертационното изследване, осъществени в периода 2015-2018 г, всички те са включени в индексирани сборници – Годишник на АМТИИ „Проф. Асен

Диамандиев“ – Пловдив и Пролетни научни четения АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив. Текстът на публикациите отразява етапи и основни проблематични въпроси от научното изследване.

8. Лично участие на докторанта

Авторът на дисертационното изследване пряко участва в емпиричното проучване, което отчитам като особено положителен момент.

9. Представеният **автореферат** отговаря на основните положения в дисертацията и значимите приноси.

10. Критични бележки и препоръки

Някои от препоръките са отбелязани в процеса на рецензиране, затова тук основно ще обърна внимание на следното: няма съответствие между обявените приложения в текста на дисертационния труд и номерата на самите приложения в края на дисертацията. От заявените 8 броя приложения, всъщност са видни само 5, от които под № 1 няма приложение, същото е представено като № 5. В приложение № 2, обявено като „Презентации“, всъщност няма презентации или техните слайдове, а са изброени имената на художници, чиито творби са включени в презентациите. Приложения №№ 6, 7 и 8 не са представени. Така на практика не са видими материалите по трите етапа на педагогическия експеримент.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ гр. Пловдив.

Дисертационният труд доказва, че докторантката Теодора Цанкова притежава теоретични знания и професионални умения по докторската програма „Методика на обучението по изобразително изкуство“, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на Теодора Христова Цанкова в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по..., докторска програма „Методика на обучението по изобразително изкуство“.

14.05.2022 г

Рецензент:
доц. д-р Цветанка Коловска